

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 2, Ağustos/August 2021

Ecem AYDIN

Doktora Öğrencisi, Bilecik Şeyh
Edebali Üniversitesi / Türkiye
ecemaydinn@outlook.com

İbrahim TAŞ

Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali
Üniversitesi / Türkiye
ibrahim.tas@bilecik.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-9904-7962>

<https://orcid.org/0000-0002-1802-1534>

Süheyl ü Nev-bahâr'da *kaçın- yacan-* Birleşği Üzerine

*About kaçın- yacan- Compound Word in
Süheyl ü Nev-bahâr*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 28.06.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 04.08.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.08.2021

Atıf/Citation

AYDIN, E. ve TAŞ, İ. (2021). Süheyl ü Nev-bahâr'da *kaçın- yacan-* Birleşği Üzerine. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (2), 1350-1363. <https://doi.org/10.34083/akaded.958908>

AYDIN, E. ve TAŞ, İ. (2021). About *kaçın- yacan-* Compound Word in Süheyl ü Nev-bahâr. *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (2), 1350-1363. <https://doi.org/10.34083/akaded.958908>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.

This article was checked by iThenticate.

* Bu çalışma, Ecem Aydın'ın, danışmanlığını yürüttüğüm ve hâlen devam etmekte olan *Süheyl ü Nev-bahâr'da Söz Yapımı: Birleştirme* (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı) adlı doktora tezinden üretilmiştir.

Öz

Süheyl ü Nev-bahâr, Mes'ud tarafından 1350 yılında kaleme alınmıŖ, Anadolu'da geliŖen Türk edebiyatının ilk beŖeri aŖk konulu mesnevisidir. *Süheyl ü Nev-bahâr*, kendisinden sonra telif edilen mesnevilere öncülük etmesinin yanında, dönemin bütün dil hususiyetlerini taŖıması açısından da kıymetli bir eserdir. Mes'ud'un, dönemin dil özelliklerine uygun olarak duru bir dil kullanmasının yanında, yer yer, henüz yazı diline girmemiŖ arkaik izler taŖıyan ağız sözcüklerini tercih etmesi, eserin kıymetini bir kat daha artırmaktadır. Söz konusu eser, sadece arkaik ağız sözcüklerinin değil, Türkçede kelime teŖekkölünün önemli bir yöntemi olan 'birleŖtirme'nin de kayda değer örneklerini sunmaktadır. Bu makalede, eserde tek veride geçen ancak baŖka metinlerde tespit edilmemiŖ böyle bir birleŖtirme örneği olan *ķocın- yacan-* sıralama birleŖięini filolojik ve semantik yönden ele almaya alıŖacaęız. Bunu yaparken önce birleŖięi oluŖturan sözcükler, birbirinden bağımsız, tarihsel olarak ve metin bağlamında filolojik ve semantik açıdan irdelenmiŖ ve her birinin semantik kategorileri tespit edilmeye alıŖılmıŖtır. Sonrasında da *Süheyl ü Nev-bahâr*'da tek veride geçen birleŖik aynı yolla değerlendirmeye tabi tutulmuŖtur.

Anahtar Kelimeler: Süheyl ü Nev-bahâr, filoloji, semantik, sıralama birleŖięi, *ķocın- yacan-*

Abstract

Süheyl ü Nev-bahâr is the first mathnawi with the theme of love in Turkish literature rising in Anatolia and is written by Mas'ud in 1350. *Süheyl ü Nev-bahâr* is a valuable work in terms of containing all the language characteristics of the period, as well as leading all the mathnawis written after it. Along with the fact that Mas'ud uses a clear language in accordance with the language characteristics of the period, the fact that he prefers spoken dialect that carries archaic traces that have not yet been used in the written language increases the value of the work. The related work presents notable examples not only of spoken dialect words, but also of 'compound words', an important method of coinage in Turkish. In this article, we will try to discuss the compound word *ķocın- yacan-*, which has been included in only one part of this work and has not been seen in other texts from a linguistic and a semantic point of view. By doing this, at first, the words creating the compound were examined independent of each other, historically and in the context of the text from a philological and semantic point of view and the semantic categories of each were tried to be determined. And thereafter, the compound word indicated in only one part of *Süheyl ü Nev-bahâr* has been evaluated in the same way.

Keywords: *Süheyl ü Nev-bahâr*, philology, semantics, sorting compound word, *ķocın- yacan-*

Giriş

Süheyl ü Nev-bahār, Mes‘ūd¹ tarafından 1350 yılında kaleme alınmış, Anadolu’da gelişen Türk edebiyatının ilk beşerî aşk konulu mesnevisidir.² *Süheyl ü Nev-bahār*, kendisinden sonra telif edilen mesnevilere öncülük etmesinin yanında, dönemin bütün dil hususiyetlerini taşıması açısından da kıymetli bir eserdir. Mes‘ūd’un, yer yer, henüz yazı diline girmemiş arkaik izler taşıyan ağız sözcüklerini tercih etmesi, eserin kıymetini bir kat daha artırmaktadır.³

Örneğin, Eski Türkçe ve EAT’de çok iyi bilinen *im* ‘işaret, gözle işaret, parola’ (Clouston, 1972, s. 155^a) sözcüğü, bu metinde *yim* şeklinde geçer, ki bu, dönemin diğer metinlerinde görülmez⁴:

5. *yële emr eyler{i}se kim ède yim
tağı yünġ bigi ède didim didim*

[= Rüzgâra emrettiğinde işaret eder, ki dağı yün gibi didik didik eder.]

Buradaki *yim et-* ‘işaret etmek, gözüyle işaret etmek’ birleşiminin ilk ögesi olan *yim*⁵, dönem metinlerinde görülmez; ancak bundan türeme *yimle-*, tek örnek olarak, DLT’de karşımıza çıkar: *yimle-*: *ol manġa yimledi* “O, bana gözüyle işaret etti (*ġammaza*)”. Bunun aslı *imledi* biçimindedir (Kaçalın, 2019, s. 595).

Bu türden başka bir örnek, *buyruġınsuz* sözcüğünde, dönem metinlerinde seyrek olarak görülen *+sUz* türetim ekinin tekil 3. kişi iyelik ekiyle birlikte kullanımınıdır⁶:

2. *anuġ buyruġınsuz adılmaz adım
boġazdan aġaġa yudılmaz yudım*

[= Onun emri olmadan adım atılmaz; boğazdan aşığı lokma yutulmaz.]

¹ Mes‘ūd’un kimliği, kişiliği, sanatı ve eserleri hakkında bk. (Dilçin, 1991, s. 9-25. Tezcan, 1995, 65-84).

² Anadolu’da 14. yüzyılın ikinci yarısında Mes‘ūd’un öncülük ettiği beşerî aşk konulu mesnevilerin, bu sahadaki kayda değer diğer örnekleri olarak, Faġrî’nin, 1367 tarihli, 4683 beyitlik *Husrev ü Şîrîn*’i, Şeyhoġlı Muġtafâ’nın, 1387 tarihli, 7903 beyitlik *Hurşîd-nâme*’si, Meġmed’in, 1398 tarihli, 8702 beyitlik *İġk-nâme*’si, Tutmacı’nın, (14. yüzyılın sonu ?), 5370 beyitlik *Gül ü Husrev*’i, Aġmedî’nin, 1403 tarihli, 4798 beyitlik *Cemşîd ü Hurşîd*’i zikredilebilir.

³ Eserin edebî ve dilsel kıymeti hakkında, geniş bir inceleme ile konuyu ele alan (Dilçin, 1991)’e bakılabilir.

⁴ Metinden verilen örnek beyitler Cem Dilçin’in yayımından alınmıştır. Kimi sözcüklerin ses değerindeki (*k/g, o/u, u/ü, i/è vb.*) farklılıklar bize aittir.

⁵ *ède yim* ibaresinde, orijinal biçimin **ède im* olduğu ve iki ünlü arasındaki dış boşluğun /y/ ile doldurulduğu, başka bir deyişle, bu sesin pozisyona göre oluştuğu da öngörülebilir. Benzer bir örneğin Tunyukuk yazıtında da var olduğu ileri sürülmüştür: *böġü kagan baġġaru ança yıdmiġ* “Böġü Kaġan, bana böyle (haber) göndermiş” (Tunyukuk I B 34) cümlesindeki *ança yıdmiġ*, Talat Tekin’e göre, **ança idmiġ*’teki dış boşluğun /y/ sesiyle doldurulmasıyla oluşmuştur (1994, s. 15, 44).

⁶ Dönem metinlerinde *+IU* eki de, yer yer, iyelik ekiyle birlikte kullanılır: *adinlu* ‘adlı, adında’ (Tietze & Tekin, 1990, s. 287).

Ağız örneği sayılabilecek başka bir sözcük de *dëyil-* ‘denilmek’ fiilidir; *Tarama Sözlüğü*’nde tek bir örnekte *dëyül-* biçiminde tespit edilmiştir (Türk Dil Kurumu, 1965, s. 1129). Sözcüğe değinen ise Andreas Tietze olmuştur (2002, s. 606^a).

8. *dëyilmez niteligine ĥadd ü cins
bilür her ne kim eyleye cinn ü ins*

[= Onun nasıllığının sınırı ve türü söylenemez; cinler ve insanlar her ne yaparsa, bilir.]

dëyil- ya da *dëyül-*, *dë-* fiilinin, /y/ türemeli ikincil şekli olan **dëy-* (< AT **të-*) fiilinin edilgen çatısı olmalıdır.

Süheyl ü Nev-bahâr, sadece arkaik ağız sözcüklerinin değil, Türkçede kelime teşekkülünün önemli bir yöntemi olan “birleşirme”nin de kayda değer örneklerini sunmaktadır. Bu türden örnek olmak üzere *oķı- çağır-* ve *iç taş* sıralama birleşiklerine bakılabilir:

oķı- çağır- ‘davet etmek, çağırarak, seslenmek’

1120. *bir atlu yazı yërde anı görür
oķır çağırur bir arada turur*

[= Bir atlı, ovada beklerken onu görüp çağırır.]

iç taş ‘iç dış’

4262. *Süheyl’e dëdi ëy benüm ķardaşum
toludur senünę sevgünę içüm taşum*

[= Süheyl’e, “Ey benim kardeşim, senin sevgin içime dışıma dolmuştur” dedi.]

İlk birleşikte eş anlamlılıktan, diğerinde ise karşit anlamlılıktan yararlanıldığını görüyoruz.

Aşağıda, başka metinlerde tespit edilmemiş böyle bir birleşirme örneği olan *ķocın- yacan-* sıralama birleşiğini filolojik ve semantik yönden ele almaya çalışacağız.

***ķocın- yacan-* Birleşiği**

Söz konusu sıralama birleşiği, eserde tek veride geçmektedir. Beyit şöyledir:

27. *ķocınur yacanur cāmıdur ‘azîz
ķamusına her nête kim siz ü biz*

ķocın- yacan- birleşiğinin metindeki semantik tahliline geçmeden önce ilk aşama olarak birleşiği oluşturan fiillerin, müstakil olarak, anlam içeriklerini tespit etmek faydalı olacaktır.

ƙocın- Fiili

*ƙocın*⁷ (~ *gocın*-) fiiline, tarihî veriler itibarıyla bakıldığında; fiilin, Anadolu sahasına özgü olduğu anlaşılmaktadır. Veriler şöyledir:

Sinān Paşa'nın *Ma'ārif-nāme*'si (15. yy.): *Her pādīšāh ki dīnini ve dūnyāsını saƙınur, bir yērde ki zulm seze ol yērden ƙocınur* (Türk Dil Kurumu, 1969, s. 2592).

Şerīfî'nin *Şeh-nāme Çevirisi* (16. yy.) (Türk Dil Kurumu, 1969, s. 2592. Kültürel & Beyreli, 1999a, s. 411^b):

11625. *ƙılıcından ƙocınur ƙarĥ-ı gerdūn
şafaƙ ƙorĥudan ēder bağrını ĥūn*

Tarama Sözlüğü'nde her iki veri için de fiile 'çekinmek, ihtiraz etmek, korkmak' anlamı verilmiştir (Türk Dil Kurumu, 1969, s. 2592). *Ma'ārif-nāme*'yi yayımlayan Mertol Tulum'un çalışmasında dizin olmadığı için, araştırmacının ilgili pasajda fiili nasıl anlamlandırıldığını tespit edemedik (Tulum, 2013). *Şeh-nāme Çevirisi*'ni yayımlayan Zuhâl Kültürel ve Latif Beyreli ise sözlük cildinde tek verili *ƙocın*- maddesinde beyiti aktarmışlar, ancak fiile anlam vermemişlerdir (1999c, s. 2259^a).

İlk pasajda, dinini ve dünyasını koruyan, gözeten padişah, nerede bir zulüm görse ya da zulmün varlığını sezse, endişeyle, endişelenerek oradan uzaklaşır, zulümden kaçınır. *ƙocın*- fiiline, ismin *-den* hâlini yönettiği için, '(endişeyle, endişelenerek) uzaklaşmak, kaçınmak, kaçmak' anlamını verebiliriz. *Şeh-nāme Çevirisi*'nde ise, dönek felek, (Rüstem'in) kılıcından korkudan çekinir, kaçınır; zira, şafaƙ (kızılığından dolayı) da korkudan bağrını, yüreğini kan eder, kana boyar. İkinci mısradaki 'korĥudan', dönek feleğin kılıçtan çekinmesine, kaçınmasına da sebeptir. Bu yüzden, fiilin, burada da '(korkudan) çekinmek, kaçınmak' anlamını taşıdığı söylenebilir.

Fiilin tespit edildiği başka bir metin de *Kitāb-ı Dedem Ƙorĥud*'dur; fiil, Dresden nüshasında Bamsı Beyrek ile Bānū Çiçek'in gürüşe tutuştukları sırada geçer:

41^b/11 - 42^a/01. *Ġayrete geldi, karvadı. Ƙızuñğ bağdamasın aldı, emceginden tutdı. Ƙız ƙocındı. Bu kez Beyrek ƙızuñğ ince bēline girdi, bağdadı, arĥası üzerine yēre urdı.*

Semih Tezcan, Vatikan nüshasında (71^a/06) da bir benzeri yer alan pasajla ilgili notunda, fiili, Türkiye Türkçesi ağızlarındaki *gocu*- 'gerilemek', *gocun*- 'kaçınmak' fiilleriyle karşılaştırmış ve *ƙocın*- fiilinin 'gerilemek, kaçınmak' anlamına geldiğini ileri sürmüştür (2001, s. 380). Sadettin Özçelik, metni, "Gayrete geldi, kavradı kızın sarmasını çözdü, memceğinden tuttu kız kaçındı. Bu kez Beyrek kızın ince beline girdi, sardı, arkası üzerine yere vurdu" biçiminde aktarmış; *ƙocın*- fiiline de dizinde 'zorlanmak' anlamını vermiştir (2016, s. 659, 897^b). Mertol Tulum ve Mehmet Mahur Tulum ise, "Gayrete geldi, kavradı, kızını baldırından yakaladı, göğsünden tuttu. Kız kendini topladı. Bu kez Beyrek kızın ince beline girdi, çelme taktı, arka üstü yere

⁷ Cem Dilçin, *Süheyl ü Nev-bahār* yayımında *ƙocın*- fiiline 'çekinmek, korkmak' anlamını vermiştir (1991, s. 623^a). Ali Cin'in yayımında da anlam aynıdır (2012, s. 603^b).

vurdu” biçiminde anlamışlardır (2016, s. 224). Mustafa S. Kaçalın de, ilgili kısmı, “Gayrete (aşka) geldi, kavradı kızın bağdamasını (sarmasını) aldı, emceğinden tuttu. Kız gocundu (kaçındı). Bu kez Beyrek, kızın ince beline girdi. Bağdadı (Sarmaladı), arkası üzerine yere vurdu” biçiminde anlamış; sözlükte *koçın-* fiiline ‘sakınmak, çekinmek, kaçınmak; ürkemek, huylanmak; korunmak; gücenmek, alınmak; kuşkulanmak; üşenmek, sıkılmak’ anlamını vermiştir (2017, s. 345, 811^a).

Metinden anlaşıldığına göre Beyrek, kızı el yordamıyla, üstünkörü yakalayıp çelme pozisyonuna getirir ve memesinden tutar. Memesinden tutulan kız, ürkerek kaçınır ve kendisini geri atar. Akabinde Beyrek, kızın bel seviyesine eğilip eli ve koluyla belini sıkıca sarmalar, çelme takar ve sırt üstü yere vurur. Buna göre *koçın-*⁸ fiili, önceki pasajlarda olduğu gibi ‘(korkuyla, ürkerek) kaçınmak, çekinmek, geri durmak’ anlamında olmalıdır; metnin de şu şekilde tercüme edilebileceğini düşünüyoruz: “Şevke geldi⁹, yakaladı¹⁰. Kızı çelmeye aldı¹¹, memesinden tuttu. Kız, (ürkerek, korkuyla) kaçındı¹². Bu kez, Beyrek, kızın ince beline girdi¹³, çelmeledi, sırt üstü yere çaldı.”

koçın-, 15. yüzyıl şairi Şeyhî’nin *Husrev ü Şîrîn*’inde de iki veride geçmektedir (Timurtaş, 1963, s. 66, 101):

1800. *velî gördi ki ol âhû-şikârî*¹⁴
koçınur sanki murğ-ı şâh-sârî

2782. *kılıçlarından ürker şîr-i naḥcîr*
koçınur nesr-i tâ’ir atsalar tîr

İlk beyitte, av ceylanı, avlanmayı bekleyen çalılıktaki kuş gibi ‘ürkmekte, çekinmekte’; ikinci beyitte ise av aslanı, kılıçlarından ürkerken kartal burcunun ‘uçucu’ ve parlak yıldızı, attıkları oktan ‘korkarak, ürkerek kaçır, uzaklaşır’:

1800. “Fakat, o, av ceylanının çalılıktaki kuş gibi ürkütüğünü gördü”.¹⁵

2782. “Av aslanı, kılıçlarından ürker; ok atsalar ‘nesr-i tâ’ir’¹⁶ (ürkerek) kaçır”.¹⁷

⁸ Fiil, Dresden nüshasında *çîm* ile *koçın-*, Vatikan nüshasında ise *cîm* ile *koçın-* şeklinde imla edilmiştir. Fiilin, Türkiye Türkçesindeki /c/li *gocun-* şeklini dikkate aldığımızda, metnin yazıldığı saha ve dönemde *cîm* ile *koçın-* (< **kōçın-*) okunmalıdır, diye düşünüyoruz.

⁹ *gayrete gel-* ‘aşka, şevke gelmek’.

¹⁰ *karva-* ‘el yordamıyla, üstünkörü yakalamak’.

¹¹ *çelmeye al-* ‘çelme takacak pozisyona getirmek, çelme takmaya hazırlamak’.

¹² *kaçın-* ‘çekinmek, korkuyla geri durmak’.

¹³ *beline gir-* ‘(güreşte) rakibinin bel seviyesine eğilip eli ve koluyla belin arkasından sıkıca kavramak, sarmak’.

¹⁴ Timurtaş: *şikârî* (1963, s. 66).

¹⁵ Yılmaz: “Fakat o av ceylanının kuş gibi ürkütüğünü gördü” (2020, s. 157). Funda Şan, beyitte, ilgili fiili, *kuçın-* ‘kucaklamak’ olarak yorumlamıştır: 1779. *velî gördi-ki ol âhû şikârî, kuçınur şanki murğ-ı şâhusârî* “Ama o ceylan avı gördü, (o) sanki dallı budaklı ağacın kuşunu kucakladı” (2017, s. 213, 643, 1079).

Burada da *kaçın-* fiilinin, ilk olarak ‘ürkmek, korkmak’, ikinci olarak ‘(korku ve ürkme nedeniyle) kaçınmak, kaçmak, uzaklaşmak’ anlamlarında kullanıldıkları görülüyor.

Evliyā Çelebī Seyāhatnāme’sinde *kaçın-* fiiline Dankoff tarafından ‘ürküntü duymak, korkmak’ anlamı verilmiştir (2004, s. 178):

incigime tırmaşup durduğundan hayli kocunurum (kaçın- ‘ürküntü duymak, korkmak’).

Burada da fiilin, Dankoff’un kısmen işaret ettiği gibi, ‘(korkuyla, korkudan) ürmek, çekinmek, huylanmak, tedirgin olmak, huysuzlaşmak’ anlamında olduğu öngörülebilir: *incigime tırmaşup durduğundan hayli kocunurum* “(Karıncanın) baldırma çıkıp durmasından epey huylanırım (ürkerim)”.

el-İdrāk Hāşiyesi’nde de anlam aynıdır: *kocun-*: *kocundu* - rahatsız olup içtinap etti, çekindi (İzbudak, 1936, s. 31).

Son olarak fiilin, Meninski’nin çalışmasında da yer aldığını belirtelim:

kaçın- ‘elem çekmek. dolere, affilgi, triftari, angi, affilgere’ (Meninski, 2000a, s. 3784) (*kaçın-* ‘darılmak, sıkılmak, sümülünmek, yeçinmek, doncuçmak, darılğanmak, yençüp sıkılmak, elem çekmek, ızdırāb çekmek, ızdırābe düşmek, āzār-ī hātır çekmek, munķabız u dil-teng olmak, perīşān-hātır olmak, derd çekmek, mahzūn olmak, ğamkīn olmak, endūhīden, →dolere, bkz. kaşāvet çekmek’ (Tulum, 2011, s. 1134^a))

Meninski’de *kaçın-* fiilinin eş değeri olarak kullanılan *yeçin-* (2000b, s. 5562) fiilinin *-yacan-* münasebiyle-, ileride üzerinde duracağımız; buradaki veri sıralama birleşigi açısından oldukça önemlidir.

Türkiye Türkçesi ağızlarında ise *gocun-* ve muhtemelen bu fiilin kendisinden türediği *gocu-* şu anlamlardadır:

gocun- [gıdıklan-, *gocuk-*, *gocun-*, *gucuk-*, *güçün-*] ‘1. sakınmak, çekinmek, kaçınmak; 2. ürmek, huylanmak; 3. korumak; 4. gücenmek, alınmak; 5. şüphelenmek’, *gocu-* ‘gerilemek, korkmak’ (Türk Dil Kurumu, 1972 VI, s. 2090^a).

Yukarıdaki veriler birlikte değerlendirildiğinde *kaçın-* fiilinin, Anadolu sahasında, ‘1. ürmek, korkmak, endişelenmek → 2a. (korkma, ürkme, endişe neticesiyle) sakınmak, çekinmek → 3. (fiziken) kaçınmak, uzaklaşmak, geri durmak’ ↔ 2b. huylanmak, tedirgin olmak, huysuzlaşmak ↔ 2c. elem çekmek, ızdırıp çekmek’ anlam içeriğine sahip olduğu ileri sürülebilir. Fiilin özgün şekli, Türkiye Türkçesindeki /c/li *gocun-* verisini göz önünde bulundurduğumuzda, **kaçın-*/**kaçın-* (> *kaçın-*/*kaçın-*)

¹⁶ *nesr* ‘kuṭb-ı şimālī semtinde iki kevkeb adıdır ki birine Nesr-i Vāki’ ve birine Nesr-i Tā’ir derler. Bunlar iki sūret-i kevkebiyyeden mürekkeb nesr sūretleridir. Biri zemīne nāzil ve biri tā’ir sūretindedir’ (Koç & Tanrıverdi, 2013, s. 2363^b).

¹⁷ Yılmaz: “Kılıçları av aslanını ürkütür. Ok atsalar felek kartalı korkar” (2020, s. 229). Şan: “Avlanacak hayvan kılıçlarından ürker, ok atsalar uçan akbaba korkar” (2017, s. 276, 685).

olarak düşünölmelidir. *kaçın-/kaçun-* fiilinin, kökü ya da gövdesi olabilecek tek fiil, şimdilik, Türkiye Türkçesi ağızlarından sadece Eğridir (Isparta)'den derlenmiş olan *gocu-* 'gerilemek, korkmak' fiilidir (Tezcan, 2001, s. 380).¹⁸

yacan- Fiili

Şimdi birleşîğin diğeri ögesi olan *yacan-*¹⁹ fiiline geçebiliriz, ki bu, *kaçun-* fiilinin aksine tarihsel olarak daha eski ve kullanım alanı daha yaygındır. Clauson '(D) *yaçan-*' maddesinde DLT, CC, EAT, Osm. ve Anadolu ağızlarındaki verileri aktarmıştır (1972, s. 882^b):

DLT *yaçan-*: *ol mendin yaçandı* "O, benden çekinerek yapmak istediğı işe girişmedi (*istahyā wa-htaşama min haşsu lam yukdim 'alā'l-amr*)" (Kaçalın, 2019, s. 543). Burada *yaçan-* fiilinin, fiziksel bir çekinme ya da kaçınmayı değil, sadece endişe ve korku nedeniyle zihinsel bir çekinceyi ifade ettiğini söyleyebiliriz.

CCI *yaçan-* 'utanmak, çekinmek, korkmak', *yaçanmak* 'utanma, çekinme, korkma' (Argunşah & Güner, 2015, s. 152, 596). CCI'deki verinin, Latince ve Farsça karşılıklarını (Lat. *dubitant*, Fa. *tars*) dikkate aldığımızda anlamın daha çok 'çekinmek, korkmak' üzerine odaklandığını görmekteyiz.²⁰

EAT ve Osmanlıca için *Tarama Sözlüğü*'nden aktarılan veriler bir hayli fazladır²¹:

Sinān Paşa'nın *Tazarru'-nāme*'sinde, ilk veri Hāzreti 'Osmān'ın övgüsünde, ikinci veri de 'Abdu'l-Muṭṭalib'in oğlu 'Abbās'ın övgüsünde yer almaktadır:

¹⁸ Mustafa S. Kaçalın *kaçın-* ile ilgili açıklamasında şunları yazar: **kaçın-** (< *kūç+i-n-*) 'sakinmak, çekinmek, kaçınmak; ürkmek, huylanmak; korumak; gücenmek, alınmak; şüphelenmek' (*gocun-* TDK: DS: VI, 2090^a. s.). Öbür destekleyici veriler: *kaçun-* 'rahatsız olup içtinap etmek, çekinmek' (İzBUDAK: *El-İdrāk Haşiyesi*: 31. s.); *kaçundur-* (< *kūç+i-n-dür-*) 'içine korku vermek, şüphelendirmek, kuşku vermek, sakındırmak' (İçel) (TDK: DS: VIII, 2893^a, XII, 4562^a. s.). *gocurgan-* (< *kūç+irge-n-*) 'alınmak' (Muğla) (TDK: DS: XII, 4509^b. s.). *güc+e-n-* (< *kūç+e-n-*) 'gıdıklanmak' (TDK: DS: VI, 2208^a. s.). *gücünü üz-* (< *kūç+i+n-i*) 'canını sıkmak' (TDK: DS: VI, 2210^b. s.). *gücürgen-* (< *kūç+irge-n-*) 'bir işi isteksiz, gönülsüz yapmak, üşenmek' (TDK: DS: VI, 2210^b. s.) (2017, s. 682).

**kūç+i-* (< **kūç+i-*) fiilinin, eski ve yeni metinlerde bulunmayışı, ayrıca **kūç+i-n-* ile karşılaştırılan *gücen-* fiilinin, dönem metinlerinde, özgün anlamına uygun olarak ('gücü, kuvveti azalmak, güçten düşmek, gücünü kaybetmek; gasbetmek'; DLT *küçen-*: *at küçendi* "Atın, ağır yük taşımaktan gücü kuvveti azaldı (*faturat kuwwa*)". *ol anıñ tawarın küçendi* "O, onun malını gasbetti (*çalama*)", Kaçalın, 2019, s. 311), semantik değişimle 'zorlanmak' anlamında kullanılmış olması (*Şeh-nāme Çevirisi*, 38934. *ağırlandı yer ol bār-ı girāndan, gücendi yer götüren öküz andan* "Toprak ağır yük yüklendi; bu yüzden toprak taşıyan öküz zorlandı", Kültürel & Beyreli, 1999b, s. 1376^b; 1999c, s. 2172^a), ilgili açıklamanın araştırılması gerektiğini gösterir, diye düşünüyörüz.

¹⁹ Cem Dilçin, *Süheyl ü Nev-bahâr* yayımında *yacan-* fiiline 'çekinmek, sakınmak' anlamını vermiştir (1991, s. 646^a). Ali Cin'in yayımında da anlam aynıdır (2012, s. 712^a).

²⁰ Clauson, CCI'deki veriyi 'to be ashamed, embarrassed *utanmak*' şeklinde anlamlandırmıştır (1972, s. 882^b).

²¹ *Tarama Sözlüğü*'nde sözcüğe 'çekinmek, kaçınmak, imtina etmek, ihtiraz etmek, sakınmak' anlamı verilmiştir (Türk Dil Kurumu, 1972, s. 4183).

Tazarru‘-nâme: *Hayâsından melâike utanırdı; edebinden Peygamber yacanırdı* “Hayâsından melekler utanırdı; edebinden Peygamber sıkılırdı” (Tulum, 2014, s. 744, 745). *O meclise gelse, Peygamber edebini artırırđı, ve o bile olsa, söylerken yacanırdı* “O meclise gelse, Peygamber edebini artırırđı; o birlikte olsa, konuşurken utanırdı” (Tulum, 2014, s. 774, 775).²² Her iki örnekte de *yacan-* fiilinin, M. Tulum’un anlamlandırmasıyla, ‘sıkılmak, utanmak’, yani ‘(saygı, edep vb. duyguların etkisiyle) ölçülü hareket etmek, çekinmek, hayâ etmek’ anlamında olduğu görülüyor; başka türlü söylersek, *yacan-*, bu örneklerde de eyleme dönüşen bir çekinme ve sakınmayı değil; saygı, edep ve hayânın gerektirdiği zihnen çekinme ve geri durmayı ifade etmektedir; burada kişinin çekinmesine ve geri durmasına sebep olan şey edep ve hayâdır.

Türkiye Türkçesi ağızlarında ise sözcüğün anlamının genişlediğini görüyoruz: TTü. (ağız) *yacan-* ‘1. korkmak, ürkmek, çekinmek, sakınmak [~ *yecan-*]; 2. utanmak, sıkılmak; 3. bıkmak, usanmak; 4. tiksilmek’ (Türk Dil Kurumu, 1979, s. 4114^a).

Andreas Tietze, *yacan-/yacin-* ‘korunmak; bıkmak, usanmak; sıkılmak, utanmak; korkmak, sakınmak, çekinmek; utanmak’ maddesinde, DLT, *Tarama Sözüğü* ve *Derleme Sözlüğü*’ndeki veriler dışında *el-İdrāk Hâşiyesi*, Meninski ve Redhouse sözlüklerindeki verileri aktarmıştır (2019, s. 110):

el-İdrāk Hâşiyesi’nde, kelime *yacin-* şeklindedir: *yacin-*: *yacındı* - utandı, çekindi (İzbudak, 1936, s. 50). Osm. *yacan-* (bazen *yeçin-*. *kuçun-* ile birlikte) ‘Contriftari, cruciari | tedirgin olmak, ızdırap çekmek’ (Meninski, 2000b, s. 5534)²³, *yeçin-* ‘Cruciari, torqueri, angi ex aliqua re *tedirgin olmak, ızdırap çekmek*’, *andan yeçindi kuçundı* (Meninski, 2000b, s. 5562).²⁴ *yacan-* ‘to be vexed, angry *sinirlenmek, kızmak, öfkelenmek*’ (Redhouse, 1992, s. 2180^b). *el-İdrāk Hâşiyesi* ve Meninski’deki ikinci hecesi dar ünlülü şekiller (*yacin-*, *yeçin-*), bir ihtimal, birlikte kullanıldığı *kuçun-* (ikinci hecesi dar ünlülü) fiilinin tesiriyle açıklanabilir.

Fiilin, Eski Türkçede görülen başka bir formu da *ıçan-*’tır. Clauson, ‘?E **ıçan-**’ maddesinde TT I’de dört kez geçen sözcüğün varlığını şüpheli görmüş, bunun, *man-* ‘inanmak’ ya da *işen-* ‘ay.’ fiilinin daha eski bir formu olabileceğini belirtmiştir (1972, s. 29^b). Buna karşılık Marcel Erdal, böyle bir formun varlığını diğer metinlerle de tanımlamış ve fiili *ıçan-/yıçan-* biçimlerinde belirlemiştir. Ayrıca *ıçan-* *saklan-*, *sêzin-* *ıçan-* ve *kork-* *ıçan-* birleşiklerine de dikkat çekmiştir. Erdal, fiile ‘to be apprehensive

²² (Tulum, 2014)’ten alınan örneklerin yazı çevrimi ve tercümesinde söz konusu çalışmaya bağlı kalınmıştır.

²³ *yacan-* ‘kasâvetlü olmak, müteellim olmak, melül olmak, mahzûn olmak, gussalenmek, tassalanmak, kuçunmak, kayguya düşmek, kayguya ogramak, kasâvet çekmek, gam çekmek, elem çekmek, kasâvetlenmek, mahzûn ü münkesir olmak, →contristari; yeçinmek, kuçunmak, cefâ çekmek, ‘azâb çekmek, işkence çekmek, mu‘azzeb olmak, sîne-çâk olmak, →cruciare’ (Tulum, 2011, s. 1853^a).

²⁴ *yeçin-* ‘darılmak, sıkılmak, sümülcinmek, doncuçmak, darılğanmak, yençüp sıkılmak, kuçunmak, elem çekmek, ızdırâb çekmek, ızdırâbe düşmek, âzâr-i hâtir çekmek, munķabız u dil-teng olmak, perîşân-hâtir olmak, teellüm görmek, →angare; işkence çekmek, ‘azâb çekmek, mu‘azzeb olmak, →torquere’ (Tulum, 2011, s. 1882^a). Meninski’deki *yeçin-* maddesi için ayrıca bk. (Tietze, 2019, s. 286).

about something, stand on one's guard, dodge *endişelenmek, tedbirli olmak, dikkat etmek, sakınmak*' anlamını vermiştir (1991, s. 600). *Drevnetyurkskiy slovar*' birleşîği *saklan- yıçan-* 'остерегаться *dikkat etmek*' olarak vermiştir (Nadelyayev vd., 1969, s. 487^b). Mehmet Ölmez de, birleşîği, aynı şekilde, *saklan- yıçan-* 'saklanmak, gizlenmek' biçiminde aktarmıştır (2017, s. 285). Starostin, Dybo ve Mudrak ise etimolojik sözlüklerinde yukarıdaki müstakil verileri sıralamışlardır: AT **yaçan-* 'be ashamed, embarrassed *utanmak, sıkılmak*': DLT *yaçan-*, Osm. *yaçan-*, CC *yaçan-*, Çuv. *şüzen-* 'to be shocked *şok olmak*' (2003, s. 1007). Talat Tekin, önce, /a/lı (*yaçan-*) ve /ı/lı (*ıçan-/yıçan-*) formların Ana Türkçe biçimlerini tek biçimde **ıçan-* olarak tasarlamış (1994, s. 54), daha sonraki çalışmasında ise Ana Türkçe için iki farklı form (**āçan-* ve **ıçan-*) belirlemiştir (1995, s. 142, 171, 175).²⁵ Martti Räsänen, *ıçan-* ve *yaçan-* fiillerini iki farklı sözcük olarak değerlendirmiştir (1969, s. 164^a, 176^b).

yacan- ile ilgili veriler anlam açısından değerlendirildiğinde, Orta Türkçe için, fiilin, anlam özünün 'endişelenmek, tedbirli olmak, dikkat etmek' olduğu görülüyor; devamında ortaya çıkan semantik gelişim şöyle olmalıdır: '1. endişelenmek, tedbirli olmak, dikkat etmek → 2a. (endişe ve tedbir sonucu) (zihnen) çekinmek, kaçınmak ↔ 2b. (saygı, edep ve hayâdan dolayı) çekinmek, hayâ etmek'. Burada fiilin anlam özü olan 'endişelenmek, tedbirli olmak, dikkat etmek', bir yandan endişe ve tedbirin bir sonucu olarak zihnen çekinme ve geri durmayı doğururken, bir yandan da tedbir ve dikkatli olmanın bir sonucu olarak saygı, edep ve hayâdan dolayı geri durmayı, kaçınmayı doğurmaktadır.

***ƙocın- yacan-* Birleşîğinin Semantik Tahlili**

Şimdi, *ƙocın-* ve *yacan-* fiillerinin anlam içeriklerini belirlediğimize göre, en başa, *ƙocın- yacan-* birleşîğine dönebiliriz, ki bu işe, ilgili beyitin geçtiği pasajı hatırlatarak başlayalım:

21. ve 22. beyitte Allah'ın, her türlü canlıya gerekli teçhizatı verdiği, yardımını hiçbir canlıdan esirgemediği ifade edilmektedir:

21. *ƙamu cānluya ol vērür āleti*
iñgen tañğ durur añğla bu hāleti

22. *ināyet çü 'ām eyledi lutf-ı hağ*
bu her birisi nētesi boldı bağ

Devamında 23.-25. beyitlerde, Allah'ın yarattığı hayvanlar, özellikle teçhizatları (*ālet*) itibarıyla, insanların ürettiği *ālet*'lere benzetilmektedir. Buna göre, *ılan* (yılan) *kemend*'e, *balığ cevşen* (zırh)'e, *sivri siñgek sünğü* (mızrak)'ye, *örümcek tuzag* (ağ)'a, *aru* (arı) *nēşter* (bisturi)'e, *yengeç*'in *ālet*'leri *hışt* (mızrak)'a, *kirpi*'nin *ālet*'leri *ok*'a benzetilmektedir:

²⁵ Fiilin, İlk hecede /a/ ~ /ı/ nöbetleşmesiyle, iki farklı formunun varlığını kabul etmek daha makul görünüyor.

23. *kemend ilan u kırt sasu dikü (?)*
balık cevşen ü sivri siñgek süñgü

24. *örümcek tuzağ u aru neşter*
ki dürtincegez şişirür çün batar

25. *görürsin hilâf işbu ma'nide yok*
ki yengeç tutar hışt atar kirpi ok

26. beyitte ise akrebin darbesiyle birkaç kez yaralanan düşmanı, canını ancak korkup kaçarak kurtarabilir:

26. *şu 'akreb ki hem zaħm bir kaç urur*
bayık korhuban cānını kaçurur

Ve nihayet 27. beyitte; insanın olduğu gibi her canlının canı, korkup kaçacak kadar 'sakınılması ve gözetilmesi' gereken kendi kıymetli varlığıdır. Dolayısıyla canı, insana nasılsa, her canlı için, doğası gereği içgüdüsel olarak koruyup gözetmesi, esirgemesi ve sakınması gereken en değerli varlığıdır:

27. *koçınur yacanur cānidur 'aziz*
ķamusına her nēte kim siz ü biz

[= Siz, biz ve herkese her nasılsa; canı azizdir, korkup kaçır.]

Beyitleri değerlendirdiğimizde, 27. beyitin, bir önceki beyitin bir tür açıklayıcısı olduğunu görüyoruz. Akrebin darbesiyle yaralanan düşmanı, [her canlıya canı kıymetli olduğu için] ancak ölüm kaygısıyla selamet bulur; başka türlü söylesek, düşmanın taşıdığı kaygı, endişe hâli, canını kurtarmasını, tehlikeden uzaklaşmasını sağlar. Buradaki *korh-* fiilinin, tam olarak, güvende olmaktan kaynaklanan kaygı, endişe, sakınma ve çekinmenin eşlik ettiği bir korku duygusu olduğunu ifade edebiliriz. Buna göre 26. beyitteki *korhuban ... kaçurur* ibaresinin, anlam ve söyleyiş olarak, dengi 27. beyitteki *koçınur yacanur* ibaresidir, ki bu da, ölüm tehlikesinden dolayı önce kaygı, endişe, korku ve ürküntü ruh hâlini, yani sakınma ve çekinme durumunu doğurmakta ve bunun neticesi olarak da kaçınma, kaçma ve uzaklaşma meydana gelmektedir.

Kısaltmalar

AT	Ana Türkçe
B	(Tunyukuk yazıtı) Batı (yüzü)
CC	Codex Cumanicus
Çuv.	Çuvaşça
DLT	Dîvānu Luğāti 't-turk
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
Fa.	Farsça
Lat.	Latince
Osm.	Osmanlıca
TTü.	Türkiye Türkçesi

Kaynaklar

- Argunşah, M., & Güner, G. (2015). *Codex cumanicus*. Kesit Yayınları.
- Cin, A. (2012). *Mesud bin Ahmed Süheyl ü Nev-bahâr (kenzü'l-bedâyi')* inceleme-
metin-dizin. Eğitim Yayınevi.
- Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*.
Oxford University Press.
- Dankoff, R. (2004). *Evliya Çelebi seyahatnamesi okuma sözlüğü. Seyahatname'deki
eskicil, yöresel, yabancı kelimeler, deyimler*. (Semih, Tezcan Çev.). Türk Dilleri
Araştırmaları Dizisi: 37.
- Dilçin, C. (1991). *Mes'ûd bin Ahmed Süheyl ü Nev-bahâr inceleme-metin-sözlük*.
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic word formation: A functional approach to the lexicon II*.
Turcologica.
- İzbudak, V. (1936). *El-idrâk haşiyesi*. T. D. K. Devlet Basımevi.
- Kaçalin, M. S. (2017). *Oğuzların diliyle Dedem Korkudun kitabı*. Atatürk Kültür, Dil
ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaçalin, M. S. (2019). *Dîvânü lugâti't-türk Türk dilleri derlemesi*. (Mehmet, Ölmez
Haz.). Kabcacı Yayıncılık.
- Koç, M. & Tanrıverdi, E. (2013). *Mütercim 'Âşım Efendi: el-oğyanûsu 'l-basîf fî
tercemeti'l-kâmûsi 'l-muḥîṭ kâmûsu 'l-muḥîṭ tercümesi III*. Türkiye Yazma
Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kültürel, Z. & Beyreli, L. (1999a). *Şerîfî şehnâme çevirisi I*. Atatürk Kültür, Dil ve
Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kültürel, Z. & Beyreli, L. (1999b). *Şerîfî şehnâme çevirisi III*. Atatürk Kültür, Dil ve
Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kültürel, Z. & Beyreli, L. (1999c). *Şerîfî şehnâme çevirisi IV*. Atatürk Kültür, Dil ve
Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Meninski, F. M. (2000a). *Thesaurus linguarum orientalium Turcicae-Arabicae-
Persicae. Lexicon Turcico-Arabico-Persicum. Mit einer einleitung und mit einem
türkischen wortindex von Stanislaw Stachowski, sowie einem vorwort von Mehmet
Ölmez II*. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.
- Meninski, F. M. (2000b). *Thesaurus linguarum orientalium Turcicae-Arabicae-
Persicae. Lexicon Turcico-Arabico-Persicum. Mit einer einleitung und mit einem
türkischen wortindex von Stanislaw Stachowski, sowie einem vorwort von Mehmet
Ölmez III*. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.

- Nadelyayev, V. M., Nasilov, D. M., Tenişev, E. R. & Şçerbak, A. M. (1969). *Drevnetyurkskiy slovar'*. Akademiya Nauk SSSR İstitut Yazıkoznaniya.
- Ölmez, M. (2017). Eski Uygurca ikilemeler üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2, 243-311.
- Özçelik, S. (2016). *Dede Korkut -dresden nüshası- metin, dizin* II. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etymologischen wörterbuchs der Türksprachen*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae.
- Redhouse, S. J. W. (1992). *Turkish and English lexion shewing in English the significations of the Turkish terms*. Çağrı Yayınları.
- Starostin, S., Dybo, A. & Mudrak, O. (2003). *Etymological dictionary of the altaic languages* II. Brill.
- Şan, F. (2017). *Şeyhî'nin Husrev ü Şîrîn'i (inceleme-metin-çeviri-dizin/sözlük)*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, T. (1994). *Tunyukuk yazıtı*. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.
- Tekin, T. (1994). Türk dillerinde önseste y- türemesi. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 4, 51-66.
- Tekin, T. (1995). *Türk dillerinde birincil uzun ünlüler*. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.
- Tezcan, S. & Boeschoten, H. (2001). *Dede Korkut Oguznameleri*. Yapı Kredi Yayınları.
- Tezcan, S. (1995). Mes'üd ve XIV. yüzyıl Türk edebiyatı üzerine yeni bilgiler. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 5, 65-84.
- Tezcan, S. (2001). *Dede Korkut Oguznameleri üzerine notlar*. Yapı Kredi Yayınları.
- Tietze, A. & Tekin, T. (1990). Tarama sözlüğü üzerine bazı açıklamalar. *Erdem*, 5 (13), 285-293.
- Tietze, A. (2002). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugatı sprachgeschichtliches und etymologisches wörterbuch des Türkei-Türkischen* I. Simurg.
- Tietze, A. (2019). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugatı* 9. Demir, N. & Yılmaz, E. (Ed.). Türkiye Bilimler Akademisi.
- Timurtaş, F. K. (1963) *Şeyhî'nin Husrev ü Şîrîn'i inceleme-metin*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Tulum, M. & Tulum, M. M. (2016). *Dede Korkut Oguznameler Oguz beylerinin hikâyeleri*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

- Tulum, M. (2011). *Birinci kitap. Meninski'nin thesaurus'u ve XVII. yüzyıl İstanbul Türkçesi. Meninski'nin thesaurus'u ile Evliya Çelebi'nin seyahatname'sine ve başka metinlerden derlenmiş verilere göre XVII. yüzyıl İstanbul Türkçesinde sesler ve ses benzeşmeleri üzerine bir inceleme; ikinci kitap. XVII. yüzyıl Türkçesi söz varlığı. Meninski'nin Türkçe-Latince sözlüğünde yer alan kelimelerin dizini niteliğindeki onomasticum adlı ek ciltten toplamış²⁶ malzemenin gözden geçirilmesi, işlenmesi ve yeniden düzenlenmesi ile.* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tulum, M. (2013). *Sinan Paşa, maârif-nâme - özlü sözler ve öğütler kitabı.* T. C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Tulum, M. (2014). *Sinan Paşa (ö. 1486), tazarru'-nâme yakarışlar kitabı (inceleme-metin-ıpkıbasım).* Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1965). *XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklariyle tarama sözlüğü* II. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1969). *XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklariyle tarama sözlüğü* IV. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1972). *XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklariyle tarama sözlüğü* VI. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1979). *Türkiye'de halk agzından derleme sözlüğü* XI. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yılmaz, O. (2020). *Şeyhî Hüsrev ü Şîrîn.* Akademik Kitaplar.

²⁶ 'toplanmış' olmalı.